

УДК: 349.41: 343.222

Гончаров Віктор Володимирович
Недільський Тимофій Віталійович
Сумський НАУ (Суми)

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В НЕЗАЛЕЖНІЙ
УКРАЇНІ**

Анотація. У статті розглянуто розвиток земельного законодавства щодо відповідальності за правопорушення в сфері земельних відносин. Здійснено аналіз законодавства за земельні правопорушення.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, земельне законодавство, земельна реформа, порушення земельного законодавства, охорона земель.

Гончаров Виктор Владимирович
Недильский Тимофей Витальевич
Сумской НАУ (Сумы)

**СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА
НАРУШЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В
НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЕ**

Аннотация. В статье рассмотрено развитие земельного законодательства об ответственности за правонарушения в сфере земельных отношений. Осуществлен анализ законодательства за земельные правонарушения.

Ключевые слова: административная ответственность, земельное законодательство, земельная реформа, нарушения земельного законодательства, охрана земель.

Goncharov Viktor
Nedilsky Timothy
Sumy NAU (Sumy)

**FORMATION AND DEVELOPMENT OF LIABILITY FOR
CONTRAVENTION OF LAND LEGISLATION IN INDEPENDENT
UKRAINE**

Abstract. The article deals with the development of land legislation on liability for offenses in the field of land relations. The analysis of legislation on land violations has been carried out.

Key words: administrative liability, land legislation, land reform, violation of land legislation, land protection.

Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливо охороною держави. В наш час, земля стала ще й головним об'єктом різних конфліктів, зловживань. Її захист на зрізі реформування земельних відносин набуває важливе значення в законодавчому врегулюванні розробки ефективних механізмів застосування та притягнення до юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Питання розвитку земельного законодавства щодо юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства досліджували науковці різних галузевих наук, зокрема: І.І. Каркаш, В.І. Курило, А.М. Мірошніченко, О.С. Мірошніченко, О.О. Погрібний, О.П. Світличний, М.В. Шульга.

Мета статті є дослідження законодавчого розвиток юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства в незалежній Україні.

Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства – важлива складова правового забезпечення раціонального використання та охорони земель. В процесі реформування земельних відносин в Україні із збільшенням кількості власників та користувачів земельних ділянок намітилась тенденція зростання порушень земельного законодавства. З метою призупинення зазначених негативних процесів Указом Президента України (2002р.) «Про вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами та контролю за їх використанням і охороною» [1] було визначено, що «...забезпечення належного контролю за використанням та охороною земель, додержання вимог земельного законодавства та запобігання правопорушень є одним із пріоритетних завдань органів виконавчої влади при здійсненні ними заходів, пов'язаних із реформуванням земельних відносин».

У статті 211 Земельного кодексу України [2] зазначений перелік видів порушень земельного законодавства, за які настає відповідальність. За

порушення винні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно законодавства України.

Адміністративна відповідальність застосовується за адміністративні правопорушення. Згідно статті 9 Кодексу України про Адміністративні Правопорушення[3] (далі - КУпАП), адміністративним правопорушенням визнається протиправна, винна (навмисна чи необережна) дія чи бездіяльність, що зазіхає на державний чи суспільний порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність.

Розвиток законодавства в частині адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства здійснювався шляхом посилення відповідальності за окремі види порушень та розширення переліку видів адміністративних правопорушень, за які настає відповідальність. Посилення відповідальності за порушення земельного законодавства, відбувається у відповідності з нормами Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки», прийнятого у 2007 році [4]. Вказаним Законом штрафні санкції за самовільне зайняття земельної ділянки (стаття 53-1 КУпАП)) були підвищені і становили для громадян від 170 грн. до 850 грн., а для посадових осіб від 240 грн. до 1700 грн.

З прийняттям у 2008 році Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення вимог земельного законодавства» [5] було встановлено адміністративну відповідальність за зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу, а також невиконання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту (стаття 53-3 КУпАП). Стягнення за вказане правопорушення накладається у вигляді штрафу на громадян від 170 грн. до 340 грн., а на посадових осіб від 340 грн. до 850 грн.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення у сфері довкілля»

(2009 рік) [6] встановлена адміністративна відповідальність за незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (стаття 53-4 КУпАП). За вказане правопорушення накладається штраф - на громадян у розмірі від 510 грн. до 1190 грн., а на посадових осіб від 510 грн. до 1700 грн.

Крім адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства передбачається і кримінальна відповідальність. Кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства настає у випадках вчинення дій, що зазіхають на встановлений земельний правопорядок і становлять суспільну небезпеку.

А саме, у відповідності з нормами Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки» (2007 рік) [4] було доповнено Кримінальний кодекс України статтею 197', яка має назву «Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво». За вказане правопорушення винних осіб притягають до штрафних санкцій та позбавлення волі. В 2009 року Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за правопорушення у сфері довкілля»[6] доповнено Кримінальний кодекс статтею 239¹ «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель» та статтею 239² «Незаконне заволодіння поверхневим (ґрунтовим) шаром земель водного фонду в особливо великих розмірах»

Запровадження цих правових норм є формою державного реагування на відповідні порушення земельного законодавства, які нині в Україні стали не поодиноким явищем.

Цивільна відповідальність настає за фактом порушення земельного законодавства, пов'язаного із заподіянням шкоди землям, що охороняються законом, правам і інтересам власників землі, землекористувачів, зокрема орендарів, незалежно від притягнення винних до інших видів правової відповідальності.

Прийнята у 2007 році «Методика визначення розмірів шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу» [7], є економічним важелем раціонального землекористування.

Норми даної Методики дають змогу визначити розмір шкоди, заподіяної державі, територіальним громадам, юридичним та фізичним особам, на всіх категоріях земель внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу. Методикою також визначений механізм компенсації державі, територіальним громадам, власникам та користувачам земельних ділянок доходів, що були б отримані ними за звичайних умов, якби їх права на земельні ділянки не були порушені.

Проведений аналіз законодавчих актів щодо посилення відповідальності за порушення земельного законодавства, свідчить, що вказаний вид юридичної відповідальності, не втрачає своєї "актуальності" з розвитком суспільних відносин складовою яких є земельні відносини. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства є важливою правовою гарантією законності у сфері охорони та раціонального використання земельних ресурсів. Вона спрямована на попередження протиправних дій, відновлення законності, покарання правопорушників та відшкодування заподіяної шкоди.

Розвиток суспільних відносин породжує різні види правопорушень в тому числі і у сфері регулювання земельних відносин. Вчасне законодавче реагування на земельні правопорушення – запорука соціальної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента від 19. 08. 2002 р. № 720/2002 «Про вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами та контролю за їх

використанням і охороною» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720/2002>

2. Земельний кодекс України: Прийнятий 25 жовтня 2001 року № 2768—III // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - №3-4. - Ст.27.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212)Документ 8073₁-X, чинний, поточна редакція — Редакція від 27.09.2018, підстава - 2262-VIII

4. Закон України від 11 січня 2007 р. № 578 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки» // Офіційний вісник України. - 2007. - №8. - Ст.278.

5. Закон України від 15 квітня 2008 р. № 278-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення вимог земельного законодавства» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-17>

6. Закон України від 5.11.2009 р. № 1708-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля» // Офіційний вісник України. - № 93.- Ст. 3149.

7. Постанова Кабінету Міністрів від 25.07.2007р. № 963 «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу» // Землевпорядний вісник. -2007. - № 4. - С.71-79.